

Prof. dr hab. Gabriela Szendzielorz-Jungiewicz

Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach

Katowice, 19.05.2021

RECENZJA

w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora mgr. Mateuszowi Zubikowi w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie artystycznej: sztuki muzyczne wyznaczonego w dniu 30 kwietnia 2021 postanowieniem Składu Orzekającego Rady do Spraw Dyscypliny-Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej w Krakowie pod przewodnictwem dr hab. Moniki Gardoń-Preinl, prof. AMKP.

Podstawowe dane o kandydacie

Pan mgr Mateusz Zubik urodził się _____ w Przemyślu. Ukończył Ogólnokształcącą Szkołę Muzyczną I i II stopnia im. Artura Malawskiego w Przemyślu. Studia pianistyczne odbył w Akademii Muzycznej w Krakowie (2013–2018) pod kierunkiem prof. dr hab. Andrzeja Pikula i ukończył je z wyróżnieniem. Studiował również pod kierunkiem prof. Martina Hughesa w Universität für Musik und Darstellende Kunst w Wiedniu Obecnie jest słuchaczem studiów doktoranckich w macierzystej uczelni.

Brał czynny udział w kursach mistrzowskich prowadzonych przez m. in. Paula Badurę-Skodę, Dimitriego Baszkirowa, Andrzeja Jasińskiego, Annę Malikową, Radoslava Kvapila, Adama Wodnickiego, Ewę Osińską, Daniela Blumenthala, Tamasa Ungara.

Koncertował jako solista i kameralista w Polsce (Europejskie Centrum Muzyki Krzysztofa Pendereckiego, Filharmonia Częstochowska), Austrii (Wiedeń), Izraelu, Mołdawii, Niemczech, Portugalii, USA (Nowy Jork – Carnegie Hall) i na Węgrzech (Budapeszt).

Brał udział w wielu renomowanych festiwalach. Współpracował z orkiestrami.

Dokonał nagrań dla Polskiego Radia.

Jest laureatem krajowych i zagranicznych konkursów: Otrzymał m. in.:

I nagrodę na konkursie *Golden Classical Music Awards* (wraz z zespołem The Flaneurs Piano Trio),

II nagrodę na *France International Music Competition*,

II nagrodę na *ISCART International Music Competition*,

I nagrodę na konkursie *Gram z orkiestrą* (2015),

II nagrodę na *Danubia Talents International Music Competition*

II nagrodę *Międzynarodowym Konkursie Muzycznym OPUS* (Perseids Piano Trio).

W jego repertuarze znajdują się znaczące pozycje literatury fortepianowej i kameralnej.

Jest członkiem Tria Perseids.

Od roku 2020 zatrudniony jest na umowę zlecenie w Katedrze Fortepianu Akademii Muzycznej w Krakowie. Pracuje również w Szkole Muzycznej I i II stopnia im. B. Rutkowskiego w Krakowie.

Artystyczna praca doktorska Pana mgr. Mateusza Zubika składa się z płyty CD zawierającej nagranie fortepianowych miniatur Leoša Janáčka oraz jej opisu *Leoš Janáček jako mistrz miniatur fortepianowej. Charakterystyka „differentia specifica” języka muzycznego kompozytora jako podstawa świadomej interpretacji cykli miniatur „Po zarośniętej ścieżce”, „We mgłach” oraz „Wspomnienia”*. Promotorem jest prof. dr hab. Andrzej Pikul.

Zarówno płyta jak i jej opis są wyrazem głębokiego zrozumienia muzyki Janáčka prezentowanego przez Doktoranta. Interpretacja Pianisty jest efektem jego przemyślanych wyborów opartych na niezwykle wnikliwych badaniach dotyczących charakteru tej muzyki, jej naukowych, psychologicznych, estetycznych i historycznych kontekstów, a także konfrontacji z tradycją wykonawczą. W taki sposób powstała niezwykle ciekawa płyta, na której znalazły się następujące utwory:

Po zarostlém chodníčku Po zarośniętej ścieżce (1900 – 1912)

Seria I

Naše večery Nasze wieczory

Lístek odvanutý Opadły liść

Pojďte s námi! Chodźcie z nami!

Frydecká Panna Maria Frydecka Panna Maria

Štěbetaly jak laštovičky Szczebiotały jak jaskółki

Nelze domluvit! Słowa zawodzą!

Dobrou noc! Dobranoc!

Tak neskonale úzko Tak niewyobrażalny niepokój

V pláči We łzach

Sýček neodletěl! Puszczyc nie odleciał!

Seria II

Andante

Allegretto

Paralipomena

Più mosso

Allegro

Vivo

V mlhách We mgłach (1912) Andante

Molto adagio

Andante

Presto

Vzpomínka Wspomnienie (1928)

Zafascynowany gwarą i ludową muzyką Czech i Moraw Kompozytor ucieleśniał rządzące nimi zasady w pisanej przez siebie muzyce. Szczegóły tych zależności przedstawia Mateusz Zubik w swoim opisie artystycznej pracy doktorskiej. Jego interpretacja muzyki jest konsekwencją zdobytej wiedzy na temat idei Janáčka. Doktorant prowadzi słuchaczy przez tę niełatwą skądinąd muzykę z wyjątkową pasją i zaangażowaniem.

Jego gra ma bardzo wyrazistą narrację. Pianista sugestywnie buduje formę poszczególnych utworów, w wyrafinowany sposób kształtując poszczególne motywy. Plastycznie różnicuje plany dźwiękowe odkrywając quasi polifoniczny charakter faktury Janáčka. Modyfikuje brzmienie akordów wyciągając na pierwszy plan różne ich składniki. Stosuje bogatą paletę barw i szeroki

zakres dynamiki ze szczególnym uwzględnieniem odcieni piano. Imponująco operuje oddechem – zniuansowane oddechy, pauzy, wybrzmienia mają tu zasadniczy wpływ na czas i przebieg kapryśnej linii melodycznej. Zdumiewa bogactwo pomysłów agogicznych i artykulacyjnych Wykonawcy, często nie zapisanych przez Kompozytora w partyturze, konsekwentnie jednak wypływających z charakteru tej muzyki. Zwraca uwagę wysmakowane użycie pedału. Ogromna dbałość Wykonawcy o szczegóły owocuje interpretacją porywającą swoją różnorodnością, kontrastami wyrazowymi i głębią psychologiczną. Jeżeli dla Janáčka komponowanie było rzeczywiście „produkowaniem muzycznych afektów i wyobrażeń” to Mateusz Zubik swoją grą dotarł do istoty tej muzyki.

Podkreślając wysoką jakość pianistyki Doktoranta i jego rozumienia dzieła Janáčka, chciałam jednak wyrazić kilka wątpliwości dotyczących pewnych pomysłów wykonawczych. I tak nie przekonuje mnie na przykład:

- wydłużenie przekreślonej przednutki w *Nasze wieczory* takty 14, 30
- brak różnicy pomiędzy występującymi w partyturze naprzemiennie nie przekreślonymi przednutkami a wypisanymi szesnastkami w *Frydecka Panna Maria*
- artykulacja w *Chodźcie z nami!* takty 1, 2, 10, 11, 15, 16, w *Szczebiotąły jak jaskółki* takt 52, *staccato szesnastek* w *Dobranoc!*
- dwukrotne, gwałtowne stringendo w *We łzach* (choć rozumiem argumenty przemawiające za takim rozwiązaniem omawiane przez Autora w opisie na stronie 91)
- brak zróżnicowania między dwójkami i trójkami w *Allegretto*
- mocne akcenty na ostatnich nutach pod łukiem w *Vivo* takt 39, 43, 66, 80
- gwałtownie zerwana nuta eis przed a tempo w *Andante*, trzeci utwór z *We mgłach* takt 53

Wyrażone wątpliwości nie mają oczywiście wpływu na moją ocenę tej porywającej interpretacji. Mogą być natomiast materiałem twórczej dyskusji.

Nagranie zostało bardzo dobrze zrealizowane przez reżysera dźwięku Jacka Wawro w Sali koncertowej Filharmonii Podkarpackiej im. A. Malawskiego w Rzeszowie.

Część opisowa składa się z wstępu, 7 rozdziałów i zakończenia. Dołączona jest bibliografia, aneks (tekst *Usta Janáčka*), podziękowania i streszczenie.

We Wstępie Autor pisze o miniaturze fortepianowej Janáčka w kontekście rozwoju miniatury instrumentalnej.

Rozdział I *Muzyczna tożsamość Janáčka – korzenie i edukacja* zawiera informacje na temat tradycji muzycznych jego rodziny, pierwszych nauczycieli i wykształcenia.

Rozdział II *Janáček a folklor morawski* przedstawia kompozytora jako etnografa

Rozdział III *Teorie naukowe i estetyczne przełomu wieków i ich wpływ na twórczość Janáčka* analizuje teorie Herbarta, Helmholtza, Wundta, Durdika, Zimmermana i ich powiązania z działalnością naukową Janáčka dotyczącą teorii muzyki, estetyki, analizy muzycznej.

Rozdział IV *„Differentia specifica” języka muzycznego Janáčka* na bazie działalności teoretycznej i publicystycznej prezentuje koncepcje kompozytorskie: nápěvky mluvy (melodie mowy), reální motiv (motyw realny), spojovací formy (formy łączące), sčasování, sčasovka – neologizmy stworzone przez Janáčka na potrzeby wyjaśnienia koncepcji porządkowania materiału harmonicznego za pomocą określonych struktur rytmicznych, skladba komplikační (kompozycja skomplikowana), tektoniczny montaż.

Rozdział V *Miniatury fortepianowe Leoša Janáčka* zawiera historie opisywanych utworów i ich wydań.

Rozdział VI *„Po zarośniętej ścieżce”, „We mgłach” i „Wspomnienie” w kontekście języka muzycznego Janáčka* jest poszukiwaniem konkretnych przejawów zjawisk opisywanych wcześniej.

Rozdział VII *Wybrane zagadnienia wykonawcze* to opis pracy nad utworami w oparciu o własne badania Doktoranta nad językiem, praktyką wykonawczą i konsultacje z wybitnym interpretatorem muzyki Janáčka – Radoslavem Kvapilem.

W Zakończeniu Doktorant podsumowuje tezę dotyczącą wyjątkowości stylu artystycznej wypowiedzi Janáčka.

Rozprawa doktorska Mateusza Zubika ma dużą wartość naukową. Autor bada idiomatyczne cechy języka muzycznego Janáčka na tle teorii naukowych i estetycznych przełomu XIX i XX wieku. Cennym materiałem badawczym są prace teoretyczne i publicystyka samego Janáčka. Obszerna bibliografia z której korzystał Doktorant obejmuje 41 pozycji w języku polskim, angielskim i czeskim. Korzystał także z 5 stron internetowych. Istotnymi impulsami do formułowania tez były z pewnością rozmowy Zubika z wybitnym interpretatorem muzyki Janáčka - Radoslavem Kvapilem, który był uczniem studenta i przyjaciela Janáčka, Ludwika Kundery. Bazę doktoratu stanowi 7 zbiorów nutowych wydawnictw Universal Edition, Supraphon Praha, Bärenreiter Praha.

Autor w sposób jasny i logiczny prowadzi swój wywód. Używa precyzyjnego języka. Praca jest niezwykle starannie przygotowana. Występuje zaledwie kilka literówek (strona 10, 31, 90, 96, 97).

Ze względu na duże walory poznawcze i brak podobnej pozycji w języku polskim rozprawa doktorska Mateusza Zubika po niewielkich korektach zasługuje na rozpowszechnienie.

Konkluzja

Praca doktorska mgr. Mateusza Zubika – dzieło artystyczne i jego opis są owocem głębokiej refleksji nad muzyką Leoša Janáčka, jego ideami kompozytorskimi oraz praktycznym ich ucieleśnieniem w miniaturze fortepianowej. Prezentuje dużą wartość artystyczną i naukową. Zarówno płyta CD jak i opis mogą przyczynić się do popularyzacji muzyki Janáčka i pozytywnie wpłynąć na jej percepcję.

Praca doktorska spełnia wymagania art. 187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2021 r. poz. 478, z późn. zm.) i jest ważnym wkładem w rozwój dyscypliny – Sztuki Muzyczne.

Pracę mgr Mateusza Zubika przyjmuję bez zastrzeżeń i dopuszczam do dalszego postępowania w sprawie nadania stopnia doktora.

prof. dr hab. Gabriela Szendzielorz-Jungiewicz